

Työ- ja tasa-arvovaliokunta 21.10.2015

Vähenevien työvoimapalvelujen resurssien vaikutus palveluihin

- työvoimapalvelujen uudistuksen
- työllisyyden kuntakokeilun ja

**Tanskan, Saksan ja Hollannin työvoimapolitiikan kunta-valtio suhteen
valossa**

Robert Arnkil
Arnkil Dialogues

Lausuntoni taustalla on ennen kaikkea kolme aiheeseen liittyvää asiantuntijatehtävää, joissa olen ollut mukana:

- Olen parhaillaan yhteistyössä Aalto-yliopiston, Tampereen yliopiston, Kuntoutussäätiön kanssa arvioimassa TEM:n toimeksiannosta edellisen hallituskauden **työvoimapolitiikan tuloksia** ja etsimässä evästyksiä käynnissä olevalle hallituskaudelle (nk. TYVA-tutkimus, joka valmistuu joulukuussa 2015))
 - Olen myös vastikään (2013-2015) ollut TEM:n toimeksiannosta yhdessä Kuntoutussäätiön kanssa arvioimassa **työllisyyden kuntakokeilua** ja työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun (TYP) uudistamisen yhteyttä ja sijoittumista siihen.
 - Olen juuri laatinut (lokakuu 2015) yhdessä kolleegani Timo Spangarin kanssa TEM:n toimeksiannosta katsauksen kunta-valtio suhteen tilanteeseen työvoimapolitiikassa ja työvoimapalveluissa **Tanskassa, Saksassa ja Hollannissa**
- Olen ollut arvioimassa myös aikaisempia työvoimapalvelujen uudistuksia ja mm. Suomen ESR:n toimintaa. Olen toiminut Euroopan työllisyyden seurantakeskuksen (EEPO) Suomen asiantuntijajäsenenä 2010 – 2015.

Näkökulma: Työvoimapalvelut ja niiden toteutuminen ja resurssit erityisesti työmarkkinoiden 'haastavammassa' osassa

- Tulokulmani liittyy erityisesti valtion ja kuntien ja niiden kumppaneiden suhteisiin ennen kaikkea vaikeammassa asemassa olevien palveluun työvoimapalveluissa ja mitä mahdollisia vaikutuksia työvoimapalvelujen resurssien (valtion työvoimapalvelut ja aktiivisen työvoimapolitiikan resurssit) vähenemisellä voisi palveluille olla.
- Työvoimapalvelujen haasteiden taustalla ovat työmarkkinoilla, työelämässä ja ihmisten elämänurissa tapahtuneet muutokset. Erityisen riskialttiita ovat erilaiset siirtymät – koulutuksesta työhön sekä paluu työttömyydestä, sairastumisesta tai lapsiperhe-vaiheesta työhön. Kaikkein vaikeinta on niillä ihmisillä, joilla on yhtä aikaa useita työelämäänsä kiinnittymistä ja siellä pysymistä rajoittavia osaamiseen, terveyteen, talouteen ja sosiaaliseen tilanteeseen liittyviä tekijöitä.
- Juuri nämä moniulotteiset, tai 'kompleksit' asiakastilanteet, kuten niitä Saksassa nimitetään, tai 'monialaisen yhteispalvelun tarpeessa olevat', kuten Suomessa sanotaan, muodostavat niin työvoima-, sosiaali-, koulutus- kuin terveystyövoimajärjestelmien suurimman haasteen, niin meillä Suomessa kuin muuallakin Euroopassa.

Miksi Tanska, Saksa ja Hollanti ovat Suomen kannalta kiinnostavia juuri nyt?

Miksi Tanska?

- Pohjoismaa, samat rakenteet ja samankokoinen
- Joustoturvan menestyksekkäs toteuttaja
- Kunnallistanut työvoimapalvelut saadakseen kokonaisvaltaisen otteen erityisesti heikommassa asemassa olevien tilanteisiin
- Nykyisen hallituksen ohjelmassa mainitaan että 'selvitetään työvoimapalveluiden siirto resursseineen vaikeimmin työllistyvien osalta kuntien vastuulle työssäkäyntialueittain, Tanskan mallin mukaisesti'

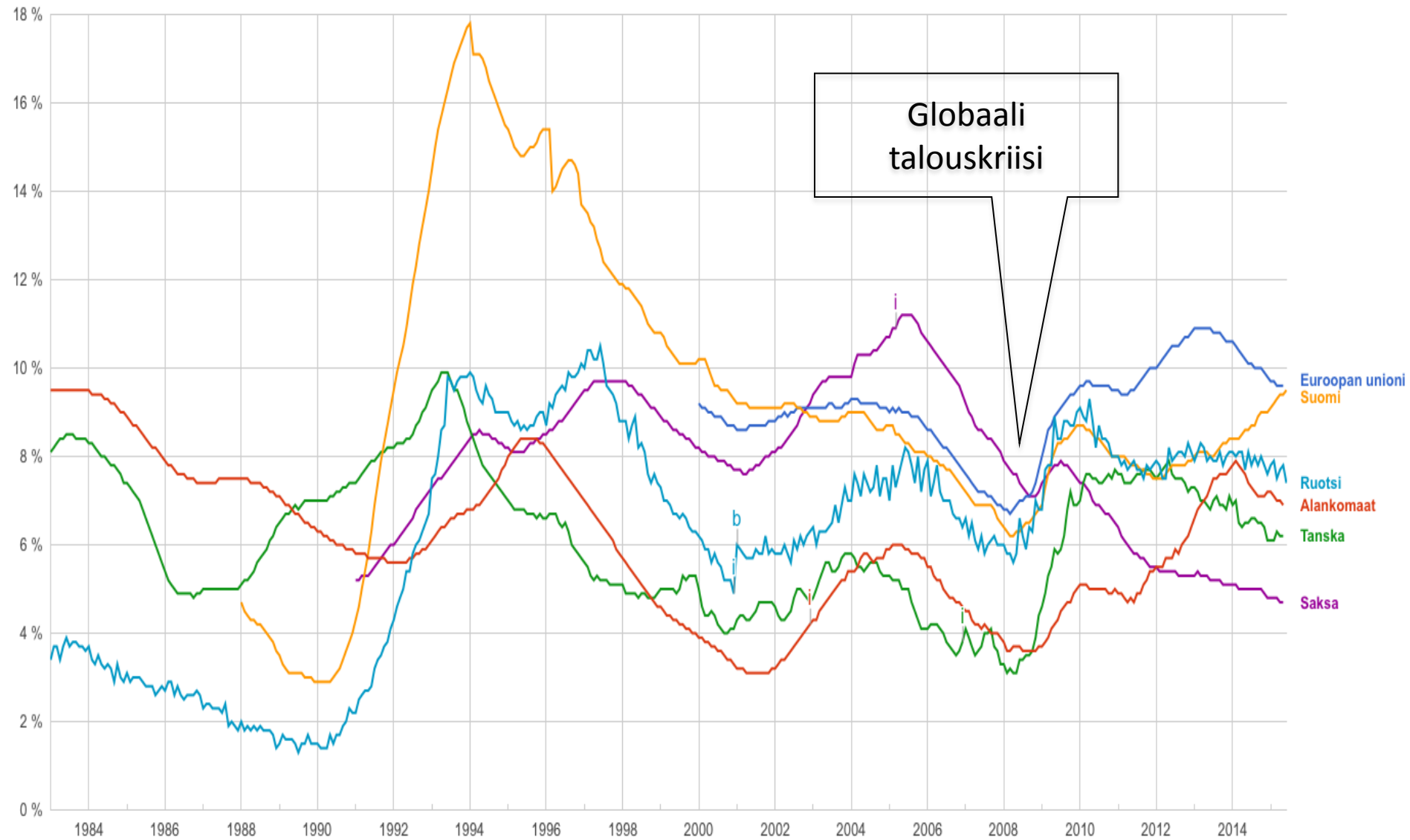
Miksi Saksa?

- Saksan 'ihme', eli työttömyyden aleneminen läpi 2008 laman ja edelleen
- Soveltanut laajaan kumppanuuteen perustuvaa 'typpimäistä' yhteistyömallia heikommassa asemassa oleviin
- Toteuttaa työvoimapalvelut nyt kolmella tavalla: valtio, kunta-valtio koalitio ja kokonaan kunta (osassa kuntia)

Miksi Hollanti?

- Myös soveltanut laajaan kumppanuuteen perustuvaa 'yhteistyöklusterimallia'
- Valtion rooli vähentynyt, kuntien ja kumppaneiden rooli lisääntynyt
- Paljon kokemusta 'markkinoitumisesta' ja ostopalveluista – myös pieleen menneestä

Työttömyys (kesä 2015) EU, Suomi, Saksa, Hollanti, Tanska ja Ruotsi (Eurostat)

Mitä on tapahtumassa kolmessa Suomen kannalta mielenkiintoisessa maassa, Tanskassa, Saksassa ja Hollannissa?

- Kaikissa maissa 'kompleksisemmat asiakkaat' haasteena ja siihen etsitty ratkaisuja 'typpimäisistä' kumppanuuksista. Kumppanuuksilla on kuitenkin laajempi vastuu kuin meidän TYP:llä.
- Kaikissa maissa tämä kumppanuus on jollain uudella tavalla myös alueellinen
- Haetaan uutta balanssia valtio-alue-kunta (+muut) asetelmissa
- Pyritään one-stop-shop ratkaisuihin niin työnhakijoiden, kuin työnantajienkin suhteen
- Pyritään siihen, että 'vastuu, valta ja varat' olisi työmarkkinoiden haastavammassa päässä yksissä käsissä. Toteutuu selkeimmin Tanskassa ja Hollannissa. Vähemmän Saksassa ja Suomessa.

Yhteenveto Tanskan, Saksan ja Hollannin malleista

Muuttuja	Tanska	Saksa	Hollanti
Kunta-valtio työvoima-politiikassa	Kunnallisen mallin vahvistaminen	Kolmijako valtio-koalitiot-kunnat	Sopimus pohjainen yhteistyö aluemallilla
Keskeinen idea ja dynamiikka	Kokonaisvaltainen ote jossa korostetaan osaamisen kehittämistä	'Työmarkkinalähtöinen' – pidetään töissä, joustetaan, oikeisiin töihin, vaikka matalapalkkaisempiinkin	Moninaisten asiakastilanteiden ja urien edistäminen lisäämällä palvelun moninaisuutta
Paikallisen voimistaminen ja organisointi	Alueellisuuden vahvistaminen, aiempaa laajempi alueellinen kumppanuus	Alueellis-paikallisen otteen vahvistaminen 'konsortioilla'	Alueellisen räätälöinnin vahvistaminen alueellisten 'klustereiden' kautta
Uudenlainen asiakkuus-konsepti	Asiakas kansalaisena, luottamussuhde, pitkäjänteisyys, osaamisen kehittäminen	'Kompleksien' asiakkaiden parempi palvelu/räätälöity case management	Asiakkaiden oman aktiivisuuden kannustaminen ja kontrollointi, pienyrittäjyys
Paikallisuuden ja keskus-johtoisuuden balanssi	Paikallisen ja työmarkkinoiden kokonaisuuden parempi integraatio nyt tavoitteena	'Keskitetty hajauttaminen', työvoimahallinto hallinnoi aktiivista työvoimapolitiikkaa	Valtio ohenee, alueiden rooli vahvistuu
Valtakunnallinen ohjaus ja strategia	Kohti joustavampaa, alueiden neuvottelevaa roolia korostaen, aktiivinen dialogi, benchmarkkaus	Työvoimahallinnolla aktiivinen strateginen ohjaus, tiedontuotanto, vertailu	Strategisia puitteistuksia valtakunnallisesti, uutta balanssia haetaan

Suomen kehitys ja tie eteenpäin I

- Suomessa ratkaisuja näihin haasteisiin on haettu ennen kaikkea kehittämällä työvoiman monialaista yhteispalvelua (TYP), lisäämällä kuntien roolia työvoimapolitiikassa ja työvoimapalveluissa, sekä muutoinkin lisäämällä työllistymistä edistävää laajempaa kumppanuutta valtion ja kuntien lisäksi yritysten, kolmannen sektorin ja asiakkaiden oman aktiivisuuden kehittämisen kautta.
- Kansainvälistä taustaa vasten Suomen panostus tällaiseen kehitykseen on oikeansuuntaista, mutta selvästi keskeneräistä ja lisääntyvään työttömyyteen nähden aliresursoitua.
- Keskeneräisyys liittyy siihen, että monet työllistymistä edistäviin palveluihin liittyvät rakenteelliset uudistukset ovat kesken, TYPIen uudelleenaseointi on kesken ja työvoimahallintokin vasta vastikään 'toipunut' viimeisimmästä uudistuksestaan.

Suomen kehitys ja tie eteenpäin II

- Resursointi ei liity pelkästään rahallisiin panoksiin työvoimapolitiikassa, vaan myös kykyyn mobilisoida kestävästi niitä kokonaisvoimavaroja (valtio, kunnat, yritykset, kolmas sektori...) jotka liittyvät työllisyyden ja työllistymisen edistämiseen sen eri vaiheissa, aina kuntoutuksesta, aktivoinnista ja osaamisen nostamisesta itse työllistymiseen asti.
- Tämä yhteistyöverkosto on viime vuosina Suomessa ollut melkoisen pyörimisen kohteena ja odotettavissa on vielä lisää muutoksia. Käsitykseni mukaan olennainen huoli rahallisten panosten ohella liittyykin vähintään yhtä suurella määrällä siihen, miten tähän yhteistyöverkoston toimintakykyyn ja osaamiseen saataisiin kestävyyttä ja jatkuvuutta.

Suomen kehitys ja tie eteenpäin III

- Suomessa selvitetään parhaillaan työvoimapalveluiden siirtoa resursseineen vaikeimmin työllistyvien osalta kuntien vastuulle työssäkäyntialueittain, Tanskan mallin mukaisesti ja sitä miten voimavarat ja työllistämisvastuu yhdistetään, mikä tekee nopean työllistämisen kunnille taloudellisesti houkuttelevaksi'
- Toistaiseksi voisi soveltaa Saksan 'kolminaismallia' , eli tuottaa työvoimapalveluja TE-toimistojen, TYPIen ja niiden kehittyvien kumppanuuksien ja muutamissa kunnissa (perusteellisen kuntakokeilun kautta) myös kunnallistettujen työvoimapalvelujen kautta ja hankkia lisää tietoa ja kokemusta ennen kaikkea kumppanuuksien toteutumisesta ja vaikuttavuudesta.

Suomen kehitys ja tie eteenpäin IV

- Mikäli valtiollisia työvoimapalveluja edelleen ohennetaan, on jatkossa kehitys mahdollisesti menossa Hollannin mallin suuntaan, jossa valtion rooli on lähinnä digitaalisiin/sähköisiin palveluihin liittyvä ja alueellisten yhteistyöklustereiden rooli on keskeinen työmarkkinoiden 'vaikeammassa päässä'.
- Tällöin on kuitenkin tärkeää antaa valta ja varat selkeästi tälle yhteistyöklusterille ja luoda myös kannustimet integroinnin tehokkaalle toteuttamiselle, kuten Hollannissa on pyritty tekemään.
- On tärkeää huolehtia sekä kasvokkaisten palvelujen riittävydestä, että digitaalisten palvelujen asiakaslähtöisyyden kehityksestä
- Käsitykseni mukaan vain huolehtimalla tällaisen alueellisen yhteistyömuodon toimintaedellytyksistä, osaamisesta ja kestävyydestä voidaan niukkenevien rahallisten resurssien olosuhteissa turvata mahdollisimman hyvät työllisyyspalvelut erityisesti työmarkkinoiden haastavammassa osassa.

Kiitos!